

Nr 78.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om pension åt chauffören
J. O. Sjölund's änka.*

(5:e avd.)

I en inom första kammaren av herr *Branting* väckt motion (I: 108) har yrkats, att riksdagen, med hänsyn till de särskilda omständigheterna, måtte besluta, att ersättning i form av pension skall utgå till änkan Anly Katarina Viktoria Sjölund, Åsele, beräknad enligt olycksfallsförsäkringslagen, eller med belopp som eljest må prövas skäligt.

Till stöd för ifrågavarande förslag anföres i motionen följande.

Sedan Norge i april 1940 invaderats av tyska trupper och sjökriget intensifierats, befann sig vårt land praktiskt taget avspärrat från väster, vilket givetvis gjorde sig kännbart i fråga om gods- och persontrafiken. Under dessa förhållanden kom den finska hamnen Petsamo vid Norra Ishavet att få stor betydelse också för vårt land. Det improviserades en förbindelse medelst lastbilstrafik på vägarna mellan Haparanda eller Karungi och Petsamo. Vägarna genom ödemarkerna i Nordfinland synes icke ha varit förstklassiga, och färderna den långa sträckan utan mellanstationer under de svåraste klimatiska förhållanden framhölls av pressen med rätta som duktiga prestationer, värda allt erkännande. Att denna trafiks upprätthållande under omständigheterna var av betydande intresse och värde för vårt land liksom för Finland och alltjämt delvis för Norge torde av ingen förnekas.

Bland svenskar, som var verksamma i nu ifrågavarande trafik, var chauffören Jonas Oskar Sjölund från Åsele, född 1885. Han körde tillsammans med en sin son.

Natten mellan den 21 och 22 januari 1941 inträffade en trafikolycka under Sjölund's färd genom byn Tovinen i Sodankylä socken, Finland, i det att bilen körde ned i en s. k. vägtrumma, som nyligen grävts i vägen. Härvid dödades Jonas Oskar Sjölund; sonen skadades så svårt att han måste transporterats till sjukhuset i Rovaniemi. Enligt protokoll från en nästa dag företagen polisutredning hade vägarbeten pågått; den för trafiken farliga passagen hade vanligen avspärrats med en bom. På kvällen den 21 januari hade emellertid denna bom tillfälligtvis borttagits, varefter vägarbetarna glömt att ställa tillbaka den. Icke heller hade några varningslyktor blivit uppsatta, ehuru dylika hade anskaffats för ändamålet. Bilen hade tydligen under nattmörkret kört rätt ned i vägtrumman.

Vållandet till olyckan syntes sålunda kunna läggas någon eller några av de finska vägarbetarna till last.

Fråga uppstod om ersättning till Jonas Oskar Sjölund's efterlämnade änka Anly Katarina Viktoria Sjölund, Åsele, på så sätt att hon hos riksförsäkringsanstalten anmälde olycksfallet och ansökte om änkepension enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Genom beslut den 6 juni 1941 förklarade emellertid riksförsäkringsanstalten, att då Jonas Oskar

Sjölund med avseende å det arbete, i vilket olycksfallet inträffat, icke vore att anse såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen, ersättning i anledning av olycksfallet icke skulle utgivas av anstalten. Efter besvär hos försäkringsrådet återförvisades ärendet för förnyad utredning. Härefter kom anstalten till samma resultat som förut. Försäkringsrådet fann, i anledning av Anly Sjölunds besvär, genom utslag den 10 oktober 1941 icke skäl göra ändring i riks-försäkringsanstaltens beslut.

Särskild skadeståndstalan vid domstol mot vederbörande finska vägarbetare bedömdes av olika skäl som lönlös.

Det utreddes att den lastbil, som den förolyckade kört (en Volvo AC 2042), hade »förhyrts», d. v. s. inköpts på avbetalning av sonen Mats Bertil Sjölund, men sedermera inregistrerats på Anly Sjölund. Vid den tid Mats Bertil Sjölund — vilken för övrigt saknat trafik kort — inköpt lastbilen hade makarna Sjölund befunnit sig i konkurs, men denna torde sedermera ha avslutats för hustruns del.

Den ifrågavarande trafiken till och från Petsamo, som ju ägde rum helt över finskt territorium, stod under organisatoriskt överinseende av den finska föreningen »Lastbilcentralernas riksförbund, förening u. p. a.» och bedrevs givetvis med de finska länsmyndigheternas vetskap och tillstånd. Organisationen kunde likväl icke anses såsom arbetsgivare i förhållande till Sjölund. Såsom förut nämnts ansågs han av de svenska försäkringsmyndigheterna icke som »arbetare» enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Änkan blev efter mannens död utan all ersättning med undantag för några smärre belopp, utgörande vissa kostnader för transport och reparation av bilen, vilka utgick till följd av en vagnförsäkring, tagen av Lastbilcentralernas riksförbund. Organisationen ersatte även en del av kostnaderna i sammanhang med Jonas Sjölunds begravning.

Ur juridisk synpunkt göres icke gällande annat än att försäkringsmyndigheternas ståndpunktstagande till ersättningsfrågan varit oangriplig. Det kan måhända sägas, att den finska trafikföreningen borde bättre ha ordnat med försäkringsskydd för de chaufförer, som uppehöll den av föreningen ordnade trafiken. Krigsförhållandena synes emellertid ha föranlett, att petsamotrafiken ur organisatorisk synpunkt fick en provisorisk karaktär. Om de finska myndigheterna formellt gav Lastbilcentralernas riksförbund eller de enskilda chaufförerna rättighet att bedriva länstrafik har ej blivit uttrönt.

Efter mannens död har änkan befunnit sig i ytterst knappa ekonomiska omständigheter. Såsom nämnts hade makarna Sjölund före olycksfallet befunnit sig i konkurstillstånd, och några nämnvärda tillgångar efter mannen fanns icke i boet. Änkan är nu fattig.

Med hänsyn till att petsamotrafiken ur allmänna synpunkter var gagnelig, att underlåtenheten att ordna försäkringsskydd för de enskilda chaufförerna i denna trafik icke skäligen kan läggas dem till last — de hade dock skäl att förutsätta, att förutnämnda trafikförening tecknat försäkring inte bara för vagnarna utan även för dem — samt att själva olyckshändelsen den 21—22 januari uppenbarligen icke kunde tillskrivas Jonas Oskar Sjölunds oförsiktighet, vågar jag göra gällande att skälighetshänsyn talar för att den medellösa änkan efter chauffören Sjölund hålles skadeslös genom ersättning av allmänna medel så som om lagen om olycksfall i arbete varit gällande för hennes man.

Utskottet. Omständigheterna i det fall, som genom den väckta motionen bragts under riksdagens prövning, är enligt utskottets mening sådana att

goda skäl kan anföras för att staten träder hjälpande emellan genom beviljande av ersättning i någon form till fru Sjölund. Med hänsyn till fallets särregna beskaffenhet torde några icke önskvärda konsekvenser av ett beslut i dylik riktning inte behöva befaras. Emellertid är utskottet inte berett att taga ställning till frågan, i vilken form ersättning skäligen bör utgå. Olika alternativ är härvid tänkbara. Sålunda kan gottgörelse tänkas utgiven enligt grunderna för olycksfallsförsäkringslagen. Ersättning kan emellertid också — såsom motionären antytt — bestämmas efter en ren skälighetsprövning. Särskilt övervägande tarvar även frågan, om och i vad mån gottgörelse må utgå jämväl för förfluten tid. Enligt utskottets mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att taga hela frågekomplexet under välvillig prövning.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av motionen I: 108 bemyndiga Kungl. Maj:t att, med beaktande av vad utskottet anfört, besluta i fråga om ersättning åt fru Anly Katarina Viktoria Sjölund.

Stockholm den 9 april 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Ohlon, Näsgård, Gillström, fröken Andersson, herrar Alfred Nilsson, Pålsson, Einar Persson, Birger Andersson, Edvin Thun, Holmqvist, Olsén, Sunne, Elfving och Rikard Svensson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Andersson i Malmö, Ståhl, Lindholm, Svensson i Ljungskile, Åkerström, Hoppe, Staxäng, Thapper, Onsjö, Gustafsson i Skellefteå, Löfroth, Almgren och Svensson i Stenkyrka.